

**PROGRAMA ȘCOLARĂ LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ
PENTRU EXAMENUL DE DIFERENȚE
CLASA a IX-a**

CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

NOTĂ DE PREZENTARE

Disciplina Limba și literatura română are o funcție primordială în formarea și dezvoltarea intelectului și a personalității elevilor, în construirea unor deprinderi și priceperi necesare pentru integrarea activă într-o societate bazată pe cunoaștere.

Pe parcursul etapelor de școlarizare obligatorie, elevii își formează – cu ajutorul disciplinei Limba și literatura română - competențele de comunicare indispensabile în lumea actuală, pentru a deveni eligibili pentru orice tip de activitate profesională: să se exprime corect, clar și coerent în limba maternă, să asculte, să înțeleagă și să producă mesaje orale și scrise, în diverse situații de comunicare.

Alte beneficii pe care studiul limbii și al literaturii române îl asigură elevilor sunt: formarea unei personalități de sine stătătoare, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propria viziune și să realizeze o comunicare empatică cu diverse tipuri de persoane; cristalizarea conștiinței proprii identității culturale; deschidere către manifestările artistice.

Finalitățile disciplinei se regăsesc în competențele generale și în setul de valori și atitudini enunțate în prezenta programă, din care derivă întreaga structură curriculară (competențe specifice, conținuturi ale învățării). Aceste finalități își găsesc corespondent, în principal, în domeniul Comunicare în limba maternă, așa cum apare acesta definit în documentele Uniunii Europene (*Competențe cheie pentru învățământul pe tot parcursul vieții – Cadrul european de referință, Anexa la Recomandarea Parlamentului și a Consiliului European, 2006*), cât și în competențele transversale, menționate în același document, din domeniile *A învăța să înveți, Competențe sociale și civice, Inițiativă și cultură antreprenorială, Conștiință și exprimare culturală*.

Principiile actualului model sunt:

- urmărirea unui set de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul clasei a IX-a, la profilul uman;
- asigurarea caracterului flexibil și actual al studierii limbii române, prin conectarea sa la realitățile vieții cotidiene;
- îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și proceselor de producere a mesajului;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative, în cadrul căreia accentul să fie plasat pe aspectele concrete ale utilizării limbii.

Domeniile în care vor fi contextualizate activitățile de învățare pentru studierea limbii și a literaturii române în clasa a IX-a, respectiv unitățile de învățare și capitolele specifice profilului uman, sunt:

I. Literatură;

I. Limbă și comunicare.

Potrivit planurilor-cadru de învățământ în vigoare, disciplinei limba și literatura română îi sunt alocate trei ore pe săptămână în trunchiul comun, la toate filierele, profilurile și specializările. În afara trunchiului comun, profilul umanist are alocată o oră pe săptămână în curriculum diferențiat (CD).

Structura programei pentru examenul de diferențe la clasa a IX-a este următoarea:

- Notă de prezentare;
- Competențe generale;
- Valori și atitudini;
- Competențe specifice și conținuturi asociate acestora;
- Recomandări privind conținuturile învățării.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și în producerea mesajelor în diferite situații de comunicare
2. Folosirea modalităților de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare
3. Argumentarea în scris și oral a unor opinii în diverse situații de comunicare

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii și al altor arte
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii române
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Abordarea flexibilă și tolerantă a opiniilor și a argumentelor celorlalți
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în receptarea și în producerea mesajelor în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
1.1 utilizarea adecvată a achizițiilor lingvistice în receptarea diverselor texte	- niveluri ale receptării textelor orale și scrise: fonetic, ortografic și de punctuație, morfo-sintactic, lexicosemantic, stilistico-textual - texte ficționale; texte nonficționale: memo-rialistice, epistolare, jurnalistice, juridic-administrative sau științifice, argumentative.
1.2 identificarea elementelor specifice din structura unor tipuri textuale studiate	- rolul verbelor în narațiune - rolul adjectivelor în descriere - tipuri textuale și structura acestora: argumentativ
1.3 exprimarea orală sau în scris a propriilor reacții și opinii privind textele receptate	- exprimarea în scris a reacțiilor și a opiniilor față de texte literare și nonliterare, față de filme văzute (jurnal de lectură, eseu structurat, eseu liber etc.)
1.4 redactarea unor texte diverse	- relatarea unei experiențe personale, descriere, argumentare, povestire, fișe de lectură, știre, anunțuri publicitare, corespondență privată și oficială

1.5 utilizarea corectă și adecvată a formelor exprimării orale și scrise în diverse situații de comunicare	- normele limbii literare la toate nivelurile (fonetic, ortografic și de punctuație, morfosintactic, lexico-semantic, stilistico-textual)
2.7 compararea limbajului cinematografic cu acela al textului scris	- cronica de film

2. Folosirea modalităților de analiză tematică, structurală și stilistică în receptarea diferitelor texte literare și nonliterare

Competențe specifice	Conținuturi
2.2 identificarea temei textelor propuse pentru studiu	- temă, motiv, viziune despre lume - relații tematice între textele pentru studiu din clasa a IX-a și texte studiate în gimnaziu
2.3 compararea ideilor și atitudinilor diferite în dezvoltarea aceleiași teme literare	- modul de reflectare a unei idei sau a unei teme în mai multe opere literare (aparținând unor genuri sau epoci diferite sau unor arii culturale diferite)
2.4 analizarea componentelor structurale și expresive ale textelor literare studiate și discutarea rolului acestora în tratarea temelor	- simboluri centrale în texte lirice
2.5 compararea trăsăturilor definitorii ale comunicării în texte ficționale și nonficționale	- ficțiune, imaginație, invenție; realitate, adevăr - scopul comunicării (informare, delectare, divertisment etc.) - reacțiile receptorului (cititor, ascultător) - „eu ficțional“ și „eu real“, text ficțional și text nonficțional
2.6 aplicarea conceptelor de specialitate în analiza și discutarea textelor literare studiate	- genuri literare (epic, liric, dramatic) - autor, narator, eu liric, cititor
2.7 compararea limbajului cinematografic cu acela al textului scris	- raportul text-imagie - limbajul cinematografic, limbajul literaturii (materialul de expresie specific, posibilități de prelucrare a acestuia, impact asupra publicului) - concepte specifice cinematografiei: regie, scenariu, imagine, coloană sonoră, interpretare actoricească - cronica de film

3. Argumentarea în scris și oral a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi
3.1 identificarea structurilor argumentative într-un text dat	- construcția textului argumentativ - rolul conectorilor în argumentare
3.2 identificarea elementelor dintr-un text care confirmă sau infirmă o opinie privitoare la textul respectiv	- textul critic în raport cu textul discutat
3.3 argumentarea unui punct de vedere privind textele studiate	- tehnica argumentării - discurs argumentativ oral și scris

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

Conținuturile învățării sunt grupate în două domenii:

I. Literatură

II. Limbă și comunicare.

Domeniul *Literatură* este conceput, pentru clasa a IX-a, cu dominanta **Literatura și viața**.

Domeniul *Literatură* propune trei module:

1. Ficțiunea literară

2. Ficțiune și realitate

3. Literatură și alte arte.

În actualul curriculum se specifică, pentru domeniul *Literatură*, distribuția în module și tipurile de texte recomandate în cadrul fiecărui modul, precum și numărul minimal de texte/creații artistice. În clasa a IX-a, pentru profilurile și specializările care au alocată în plus câte o oră pe săptămână în curriculum diferențiat (CD), se recomandă ca număr minimal: 10 texte la modulul 1; 5 texte la modulul 2; 2 filme la modulul 3). Se recomandă ca între textele/creațiile artistice selectate pentru studiu să fie incluse și scrieri din literatura universală sau filme aparținând cinematografilei universale.

I. LITERATURĂ

1. Ficțiunea literară

Teme propuse:

- **Confruntări etice și civice**

- **Personalități, exemple, modele**

Se vor studia, integral sau fragmentar, cel puțin două texte literare pentru fiecare temă, de preferință din epoci diferite, numărul minimal fiind de 8-10 opere literare studiate în clasa a IX-a. Se vor alege, în ansamblu, atât scrieri în proză, cât și în versuri, aparținând celor trei genuri literare studiate în gimnaziu (epic, liric, dramatic). De asemenea, cel puțin jumătate dintre textele literare propuse pentru studiu (minimum 5 texte literare la profilurile care au curriculum diferențiat, mai precis au adăugată o oră pe săptămână) vor fi selectate din opera scriitorilor canonici: Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, G. Bacovia, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, E. Lovinescu, Marin Preda, Nichita Stănescu.

2. Ficțiune și realitate

Se recomandă studiul unor texte care nu aparțin domeniului ficțiunii literare, legate tematic de textele literare de la punctul 1. Se va urmări cu prioritate sesizarea diferențelor privitoare la scopul comunicării, la situația de comunicare, la ceea ce se comunică și la reacția receptorului. Se vor studia, în acest scop, cel puțin 5 texte la profilurile care au curriculum diferențiat, câte unul din fiecare dintre următoarele categorii:

- texte memorialistice (amintiri, memorii, mărturii, jurnal intim, jurnal de călătorie etc.)
- texte epistolare (corespondență privată, corespondență oficială etc.)
- texte jurnalistice (reportaj, interviu, articol, anunț publicitar etc.)
- texte juridic-administrative sau științifice (lege, regulament, raport, referat, studiu științific etc.)
- texte argumentative (eseu, discurs oratoric, prelegere etc.)

Acestea pot fi repartizate fie mai multe la o temă, fie câte unul la fiecare temă. Concepte precum ficțiune, imaginație, invenție; realitate, adevăr; „eu” ficțional/„eu” real; text ficțional/text nonficțional vor fi abordate în studiul comparativ al textelor ficționale și nonficționale.

3. Literatură și alte arte: literatură și cinematografie

Se recomandă studiul unor creații cinematografice, în vederea sesizării relațiilor dintre literatură și alte limbaje artistice.

Se vor discuta următoarele noțiuni de artă cinematografică: scenariu, regie, imagine, coloană sonoră, interpretare actoricească. Se vor studia:

- cel puțin două filme alese, de preferință, dintre ecranizările unor opere literare sau în relație cu scenariile cinematografice respective

Este de dorit ca, în măsura posibilităților, creațiile cinematografice să fie alese astfel încât să poată fi corelate cu grupajele tematice de la punctul 1.

II. LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Studiul limbii române se axează pe două coordonate principale: (a) normativă și (b) funcțională, având ca obiectiv formarea la elevi a unor deprinderi de a folosi limba română corect, adecvat și eficient în producerea și receptarea textelor orale și scrise.

1. *Producerea mesajelor orale și scrise*

1.2. *Exprimarea scrisă*

- tipuri de texte: relatarea unei experiențe personale, descriere, argumentare, povestire*, fișe de lectură, jurnal de lectură, referat, eseu structurat, eseu liber; știri, anunțuri publicitare, corespondență privată și oficială

- etape și reguli specifice de redactare în funcție de tipul de text

1.3. *Niveluri de constituire a mesajului*

• fonetic, ortografic și de punctuație

- scrierea corectă a cuvintelor (în special a neologismelor)*

- folosirea corectă a semnelor de ortografie și de punctuație

• morfosintactic

- folosirea corectă a acordului gramatical (între predicat și subiect - acordul logic, acordul prin atracție; acordul atributului cu partea de vorbire determinată)

- evitarea anacolutului

• lexico-semantic

- folosirea adecvată a cuvintelor în context - erori semantice: pleonasmul, tautologia, confuzia paronimică

- utilizarea corectă a derivatelor și a compuselor (prefixe, sufixe, prefixoide, sufixoide)

• stilistico-textual

- adecvarea registrelor stilistice (standard, colocvial, specializat etc.) la situația de comunicare

2. *Receptarea mesajelor orale și scrise*

2.1. *Receptarea diverselor tipuri de mesaje*

- schema comunicării concepută de Roman Jakobson (componentele și funcțiile actului de comunicare)

- factori care înlesnesc sau perturbă receptarea (codul, canalul, contextul) - principiile ascultării active

2.2. *Niveluri ale receptării*

• fonetic, ortografic și de punctuație

- rolul semnelor ortografice și de punctuație în înțelegerea mesajelor scrise

• morfosintactic

- ambiguități morfosintactice care îngreunează înțelegerea mesajului

• lexico-semantic

- rolul câmpurilor semantice în interpretarea mesajelor scrise și orale

• stilistico-textual

- rolul elementelor arhaice și regionale în receptarea mesajelor

Anexă Tematica

Listele de exemple cuprind sugestii care pot orienta selectarea textelor pentru studiu. Aceste liste sunt deschise autorilor de manuale și profesorilor, care le pot completa cu propriile opțiuni. Ele nu au caracter de obligativitate.

I. LITERATURĂ

1. Ficțiunea literară

- pentru tema **Confruntări etice și civice**: Ioan Slavici, *Moara cu noroc*; Liviu Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*; Augustin Buzura, *Vocile nopții*; poezii de Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Ileana Mălăncioiu; Milan Kundera, *Gluma* etc.

- pentru tema **Personalități, exemple, modele**: *Mănăstirea Argeșului*; N. Bălcescu, *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*; M. Eminescu, *Andrei Mureșanu*; M. Sadoveanu, *Frații Jderi*; G. Călinescu, *Bietul Ioanid*; Eugene Ionesco, *Regele moare*; P. B. Shelley, *Prometeu dezlănțuit* etc.

2. Ficțiune și realitate

- pentru tema **Confruntări etice și civice**: un text eseistic (N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*; Andrei Pleșu, *Minima moralia*; H. R. Patapievic, *Cerul văzut prin lentilă* etc.); un discurs oratoric laic (Delavrancea, *Cicero*, Shakespeare, *Antoniou și Cleopatra* etc.) sau religios; o polemică jurnalistică pe probleme etice etc.

- pentru tema **Personalități, exemple, modele**: un portret din G. Călinescu, *Istoria literaturii române...*; I. L. Caragiale, *În Nirvana*; M. Sadoveanu, *Anii de ucenicie*; un fragment de biografie sau de istorie romanțată etc.

3. Literatură și alte arte: literatură și cinematografie

De exemplu:

- ecranizări după opere de Ion Creangă, Ioan Slavici, I. L. Caragiale, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Marin Preda, Geo Bogza, William Shakespeare, Franz Kafka, Stanislaw Lem ș.a.